

UNIVERSITÀ DELLA CALABRIA
DIPARTIMENTO DI LINGUE E SCIENZE DELL'EDUCAZIONE
LABORATORIO DI ALBANOLOGIA
UNIVERSITETI I KALABRISË
DEPARTAMENTI I GJUHËVET DHE I SHKENCAVET TË EDUKIMIT
LABORATORI I ALBANOLOGJISË

Opere di Francesco Antonio Santori

a cura di

Vincenzo Belmonte

FRANCESCO ANTONIO SANTORI

RIME SPARSE

1.

- a. Ng' është e larte thavmasī
se pilloti te proiti
shokëronë një madhe anī,
cilën dejeti nëng e shtriti
se me hollez një puhjī, 5
cila tuke bredhurë friti
ans' e pups nd' ato sqep.

Urtërī buftonë e art,
kurë mbi dejte të prëthella,
tuke vaturë posht e lart 10
mbi suvala e llaka thella,
leze aninë e siell i kart
te proiti, tek ë gjella,
po si djelmat prë ndë djep.

- b. Nuk buftonë urtrinë çë kā 15
një pilloth ndo se shokonë
ndë proit një bastimend
kurë mbi dejtin sheshullorë
pa suvala e terëmonī [pa suvale
t' e sërkonjë lë kush e do. 20 [sheshullorë sërkonë si do

Moj ndo bie ndë ngushtin vā
një tembestje, ç' e rrëvonë
pa pandehjurë ndë njëmend
e ai me shpirt mbë dorë
dreq sallvonë të tijjën anī, 25
është mirakull, ëh o jo?

- c. Nëng buftonë sa njeh e dī
një pilloth te moti i mirë,

kurë mbi dejtin të dularë me të huaja bëgatrë shkonë suvala sheshullore, e me varkën rëndullore hapta sqepe hinë ndë port .	30	
Moj ai vërtet zbulonë dijtunë e zëmërë dreq, çë ndë mest një mot i keq me suvalat lufëtonë. Llaka uji, skole e male s' ndikuronë e shura e zale: shkonë e vete i tërë ndë port.	35 40	
d. Nëng bufton sa njëh e dī një pilloth te moti i mirë, kurë me vaturë të dularë mbi suvala sheshullore shkon përpara, e rëndullore varkën qellën ndë proit.	45	
Moj ai buftonë urtrë çë names një mot i keq larta pret suvala, e dreq fjutoronë male mbi male, lufëtonë me skole e zale, si ndë nat edhe ndë dit.	50	[pa t'e mundinjë t' ujet dira [e këndonë se nëng u mbit. [pra këndonë se nëng u mbit,
2.		
Ngë thua të rreme, ndo se vandone, se me shkëlqeme kush jë buftone. Ngë shehën dhoksen çë meritove, kurë çë luftove Turqish tri zet.		
Ti shpatën luojte si shkepëtima, trandakse zëmërat si bumbullima. Mbi njerzit vajte si her' e keqe, si zez vëdeqe çë merr sa nget.	5	merr] hā
Sa ndodhe shqore, me shpatën preve arënxa e hekurë e nëng lëreve të tëra eshtërat kudo rrëvove e truollin shtrove me copa mish.	10	

Gjith i kondrepsurë	me gjak u prone,	
lionë çë thigritë	luftove e shqore.	
O mirë i ardhurë	ti qosh ndë nē,	15
formadhe hje	të shējtes Qish.	

[Gjith i kondrepsurë	me gjak u prone,
[me çerën e dirëme,	jo të ndërrore,
[si kurë me thigrin	lioni u zū
[e bën' e xū	sa i vogël' ish.

3.

Më ndjet se bënurë	prë mua ti qeve,
vashëz e bukurë,	çë drej u leve
përpara derjes,	gjitone mua,
formadhe grua	çë më gëzonë.

Me gol të qeshëmez,	me sī të gjalla,	5
me faqen kuqez,	të pjonu malle,	
me njomën zëmërë	e bardh si bora	
katunde e hora	ti zotërōn.	

4.

Ashtuposht qeshën gjithia:
ndë kto male, ndë kto sheshe,
prej një kroi ku është ambnia,
me një gjellë të rē ti veshe.

E sa ruonë, sa sheh të zgjōnë	5
drej ndë shpirtin një harē	
madhullore e të zgjerōnë	
ndë krahnua mushkrinë, nd' e kē	

të kërrusurë e pa frimë.	
Vet kjo, vetëm kjo	10
keq na ngosën me gëzim.	

5. a

[Nga] dëm, çë na kanosën
 e na shtëfrosën të vinjë mbi mē
 [ll]argut me lige çerë,
 ndo se të jēt' i thirrurë
 rrëvonë me trë
 e dëmin bënë të thellë e mē të gjerë.

5

v. e.: rrëvonë i nxirrurë

Andaj neve na lipsën
 [të] mos penxonjëmi
 dëmin çë mund na vinjë,
 [se edh]e liga vëdeqe,
 ndo nëng e njohëmi,
 [gj]jellën na pret e s' bënë' e kemi ghrinjë.

10

5. b

Ndë gjith dëme çë kanosënj
 keq të murgëthin njeri
 është vëdeqja, e kush ng' e di
 sa mbëshonë mbi gjith kjo?

[më se gjith ndo e turpurë është
 [moj ndo mend ng' i lakosënj

E vëdeqja, edhe ndo priturë
 vjenë, buftonet brute keq;
 moj, nd' arvonë pa diturë dreq,
 është e ëmbël shum' ajo.

5

6.

Nëng arvoi njera ku deshe
 se prë nd' udh e mbajti ai,
 kurë nxirrepsurë u përqueshe
 keq prë dirë e madhe ti.
 Se t' e vrisënje nëng e munde,
 moj prëthellë keq e sëmunde,
 sa gjëllinë e nëng gjëllinë.

5

7.

Qeshëmi, vashaz, me harë!
Juve qeshëmi pri s' kundrela,
qellëmi lodrën pjono hjë.
Po si pulat ku janë gjela,
mbashken mbjatu vasha e trimi,
po si qatëri e tëtimi,
vapa e dielli çë shkëlqenë.

5

ms: të timi

8.

Buka e bardh e moti i mīr
nëng varesen ndonj hēr.
Semre hahen me pjaxhīr,
si ndë dimër ashtu ndë vēr.

Siu i zī, shkëllqēm, dëlīr,
gola e kuqe e pak je gjēr
të rrëmbenjin, si rrëmbën
haraksia çë zbardhën dhën.

5

9.

Ti më shtridhe ndënë paidhe
si një zog çë s' k̄a fētes
e ndë liga të pērliga
bën e pata madhe pjes.

Ndë dhurime e ndë lēngime
pra të shkreturë më lēshove.
Ti më shtite e më kērsite
pa lipsī kudo më çove.

5

Ni më vjenë përpara sī
si një çerë çë vrëjturë rrī
e namurë më lipën e mallë?

10

S' kamë një zëmërë më të detë;
moj, nd' e kishnja ndë ktë jëtë,
lënja më të vej me djallë.

10.

Ndëjme, ndëjme ti atë dorë!
Via, shtrëngoje dorën time
të fëtohte e keq të brime,
si njeriu që rrī të des.

Moj ka jotja zjarrullorë 5
del një zjarr që hinë ndë dellë
e ndë gjak arvonë prëthellë
te kã zëa më mirën pjes.

Nd' eshtra shprishën ahiena mua 10
doqullore një fuqī,
çë më ngjallën e bënë të rī,
më se shiu lulen ç' e pret.

Këtë hirë je vetëme dua 15
prë nani duanisht e dreq,
cila ng' është e madhe keq,
se pra jetrat vinjin vet.

11. a

Cinxërrisën cinxërra mbal
tek ulliri me harë,
kurë delmeri fjë ndë tal
i prëngjaturë ndë një hjë,
ku rrīnë delet ndë mëriz. 5

Kardhulliqja mbi një lis
ndë një deg e lart këndonë,
borëza mbi qeperis
bashk me pasarin lodrōnë.
Ndallanisha gjënë një miz.

10 [Ndallanisha fluturōnë
[pas një blet o pas një miz.

11. b

Cinxërrisën cinxërra mbal
deg ulliri me harë;
prë ndë lule gjënë mjal
bleta, e delja rrī ndë hjē
prej delmerit ndë mēriz.
Milingona edhe shërbenë,
kurë kallandra vete vjenë
o ndë pandkë o ndë murriz.

ms: cinxa

5

Kardhulliqja mbi një lis
bashk me borëzën këndonë,
pasari mbi qeperis
doq thërret e strepëtonë.
Ndallanisha hapta krah
lodërōnë tek ajri i gjerë
e sqapari tue fishkllërë
bënë si shokën do t' e rrah.

10

[Ndallanisha nd' ajrë i gjerë
[vete e vjenë, ndo të përpjek

15

12.

Kūr shëroku zotërōn,
vēr një hēll mbi qeramidhe
të rrjër si anemidhe
për alartaz, e të qērōn
ajërin të rënd çë vret
gjith sa rrethullōn e ngēt.

5

Ndo mbi tries o prë ndë shpī
pak të derdhet o shum' vēr,
mos hejmohu. Ng' është i zī
kī nishān, po është e gjër
dër hareje, e mīr të vjën
çë të prodhōn e të pëllqën.

10

Valët, ruhu, mos e derdh: hejmi e lipi është sinjall. Gjebërin e bën të verdh e të nxīn ndë zëmër e bā[ll], të cënōn e të kondrepsēn e ndë keqa shumë të zepsen.	15	
Djal o vashëz çë t' u lē, mīr kufī e vëri rē kūr të thët të parēn fjal: ndo se atin të thërret, rrōn; ndo ëmēn, ka kjo jet shket më nje se nd' uj një ngja[l].	20	
Ujqë e gjajpra nd' ëndërrim t' u fanestin e të trama[kstin]? Ndo se munden, trëmbësīm mos të kēç, se prë nd[.....] së të vjēn të lig[u gjë] ndo sqëlluor gjëllin o fjë.	25	v. e.: trëmbtin ms: munde
Tilighadhīn e pramendēn, çë kān kriqen, teku fjë mos kumbisi, mos ndë mendēn të rrëvōn të ligu gjë.	30	ms: nga
13.		
K Ë N Ë K Ë		
O bubuqe bardhe e kuqe, fanëmira ti ndë lule, bukurīnë e mirudhīnë kuj ja more e kuj ja shkule? Majde! Mali të lutōnë, sheshi e llaka të kërkonë t'i nderoç e bukuroç.	5	v. e.: te barere t' i nderoç.
Gjelbërinë e kalthërinë qielli e dejti bashk t' e dhanë; verdhullore e ohjistrullore më se ti tjera së janë. Të kā bēnurë haraksia, ilëti e dielli, e tas gjithia të dërtoi e të pastroi.	10	

Dranofile e bardha lile, shtupagjele e monosaqe, sa ndën ãle janë kopile me kojllorëta e holla faqe fare fare mun të gjasën.	15	
Afërë tij kërrusen, shkasën, po si ngjala shket, nd'e nget.	20	v. e.: po si ngjala shket e nget. v. e.: po si shket ngjala, nd'e nget.
Thomse Zoti kurë qe moti çë të bëri, gjith ndë dorë kish harenë, ëndën e rënë e mbi tij e mbrazi e nxuori.	25	
Moj vërteta, sa ti shkonë, mose gaz [e] mallë mburonë, çë shtrëngonjin e thëronjin.		
Ulet bari, ngrëhet ferri, sheshullohet udha, e gjëmbi humbet, e beisën shtjerri, sa të sheh, qëndronë katrëmbi i cjudhiturë, e mbi deg,	30	
tek një mollë e tek një sheg, zogu të të ruonjë pushon.	35	
Corroebil, ghanjünë e vasha, trima, pjeq e burra e grã, cilatë qënë e janë te dasha, të lutojnin; kush do kã zëmërë mishi e prifti edhe të nxierë shapkën më tutje. E këllogjari çë bën?	40	
Ni penxoje e mirë kultoje ndo se mua ndë gjã, ndë trũ një dhishrãm e një shërtãm keq i dhezurith m' u vũ të dëthinja nd' ato fjeta ku je rë më bënej jeta, një njëmend pjonu kutjend.	45	

14.

K Ë N Ë K Ë

Jo më, jo më te zëmëra çë lë ti mos u prirë. Mbanë ti se është e bukurë, si qe një herë dulirë, kurë gjith i qeshij gjella	5
--	---

si lules, që te qjella
të shihet e gëzon.

U veshk, u veshk e mjereza
si barë, që uj së pati;
vapa e prëthajti, e rrëmbatë
mbi të ka qiella ngjati
dielli; me nxërr e ngau
punendi e gjith i vrau
hirin, që m' e nderon.

10

ms: nxurr

Nani gjith e kondrepsur,
si pëmë që lartit rā
te balëta, atje lëngonet
e mallë e ënda s' kā
të ngrëhet, o fuqī,
ndo doj t' e bëj, e rri
po ngrisuren të pres.

15

ms: unda

Çë pret ni ka kjo zëmërë
e rārë e je ndërruorë?
Namurë së ndienë, së gjegjën,
gjëllinë po si e harruorë
ka gjith e gjith nodhjonë
sa ruonë e sa kultonë
se qe o është nani.

25

ms: rī

Gazin e zbuorë, që ngjallënej
vëdekurit, ndo duoj,
ndë sītë, me kë harepsij
këdo me mallë të ruoj,
nani monu përлотënjin
ashtu po të kullotënjin
dëmin që pati ajo.

30

35

Si vate, vate. Nj' ëndërr
u mbanjë se qe kjo gjellë,
linarë ç' u dhez, e i shuojturë
qe ndë njëmend, e u thëllë
nani ndë faregjë,
ka cili s' thuhet më
se pak prëndriti o shum.

40

[e, drej si uj që mbrazet,
[u zbuorë te dejeti i thellë
[se sheshevet dheishte
[të bënavet njërishte
[së thuhet pak o shum.

K Ë N Ë K Ë

<p>Popo, vash, sa e bukurë jē! Më dëthinë me ato sī e ai gazith çë ti kē gjakun tilqën e m' e pī; e ato vëraz, çë ndë faqe kē si kuqez monosaqe, keq shkëlqenjin e rrëmbenjin.</p>	5	
<p>Shumë kësheti të ka hjē e të pjeksurë lesht' i zī me atë hjetullez të rē. Gjet rrubinit, kurë çë rri mbal një lule ku s' pushōnē, e për' aq ndë të kërkonē ëmbëlsinë ç' e gjëllinë.</p>	10	
<p>Bëshëmi gjī e holli mes me të bardhen linjë të mblirē të buftonjin si shërbes qiellisht i pjono hirē, e ajo kalthërë xigharele çë të ngjeshën, je pushtjele me një çof si një karçof,</p>	15 20	
<p>tuke fllushur, si një pend ç'ësht e vjerr, mesin të bënë mbi kandushin si mbi shesh ka ti shkonē o rri, po gjënë një puhji të hollë të hollë, çë t' erisën faqen mōllē ni këtej e ni atej;</p>	25	[Vete nd' ajrē e lez e lez ms: më [e nd' atē vend, [fllushën penda
<p>e prë nënë një mirudhirē shprishën e ëmbël, çë shëronē të sëmūrmī e dulirē bënë nxirrepsurit e zgjonē ndë gjith zëmëra një namurē çë ng' u ndie mbi dhē çë kurē jeta qe e më tutje.</p>	30 35	
<p>Thujme, thujme ti ku leve! Leve Llungërē o Spexānē? O ka Ghreqit erdhe neve të na qëllnjish gjith mbatān me trilarthen bukurī, me atë fōrē e madheshfī çë mburōnē sa më e zbulōnē?</p>	40	

Qoft' ashtu, qoft' ashtu!
 Neve pāsh ti lipisī
 e mbi gjith po ruoj këtu 45
 mua të murgun e të zī,
 çë këndonjë si zogu mbrënda
 ndë kanxhele, jo për' ënda,
 moj prë nxirr rri tue thirr. rri] t. e.: jamë

16.

Sa mīr të desha, sa mīr të dua
 mos [ng'] e ndijgove njera nani *
 buftōn vërteta se së jē një grua,
 se maj ndë zëmër më mbajte ti.
 Qeva ji llavur ç' e pata bes, 5
 jam i pa trū ç' e kam edhe.
 Ti je një grua pjote gënjes,
 taksën këtu, staksën këtje.

17.

[Prë të lerën e Krishtit]

O lefterōr' i gjithëvet,
 i bër më pār se drita
 ka madhi Prind e gjasëm
 Ātit si dit me dita,
 tit Ati ti shkëllqemja 5
 mburuome ellpiz e hjë,
 po gjegj nani si truh'jen
 sa njerz të dīn, mbi dhë.
 O Zot, çë gjith shërbiset
 me dorën tënde i stise, 10
 kujto se ti nga Virgjëra
 u leve e ndë në vise.
 Kjo dit çë vete e priret
 ka vit na kallëzōn
 se ti, ka qielli nisur, 15
 ngjallën shëndën e mōn.
 Tij dheu e dēti e ilëzit
 e sa ndën qiell gjëllin

këndonjin e tëfalënjin
si lefterori jïn. 20

Të lumët na, t' potisur ms: nat
me tëndin shëjt gjak,
tënden të lër këndonjëmi
me mäll që s' bënet pjak.

Jesu, ti pafëç dhokëse, 25
çë tas ka Virgjëra leve;
me Atin e me Shpirëtin
qofç' i bekuor si qeve.

18.

K Ë N Ë K Ë

[D E Q J A]

Vetëm i vet e i hejmuor
diu që venja tue penxuur.
Afër vates ulur rrinja,
drunje e ùr te zjarri shtinja,
e si prushit bënshin hī 5
ruonja me jo pak cjudhī,
e si grisët gjithësej
lart e posht, këtej e atej.
"O, si Deqja është e zonja
nga gjithia!" u i murgu thonja. 10
"Si ngë mbjohet ajo grop,
[si ngë] lodhet ai shkop
[me kë rre]h; e drapëri rrī
[pather] ehjur e i rī
[prë sa p]ret, e krahu i saj 15
[nëng push]on një kred kurraj.
Mij mij[are] burra e grā
prë sa pati e prë sa kā
jeta e shkuor, jeta që vjën,
ajō [ç' ë]sht, e ndo të jën 20
[mbal te hë]na o ndë diell
[o tek il]ëzit, që ndë qiell
[llambaris]njin të shkëllqeme
[e] kån gjella të vëleme
më se jona, vën edhe 25
si këtu te gropa atje?
Si ng' u prur kurraj njerī
të na thoj nd' i bardh o i zī
fani është që na kanosën,
na rrëmbën, na zë, na losën, 30

[Nga nj' penxjër ndë nj'etër i vatur
[e më rënd se]jën tue matur,
[ruonja faqen si ndërronjin
[bënat, që ndën sī na shkonjin,
[e si priren e si grisen
[e si ngrëhen e hjimisen.

[Vinjin, vën, fanaren, ndreten
[e një kred të tër së vjeten!
[O, si vete ki shërbes
[çë sa lehet kā t' vëdes?

na copjasën, na xarrisën, na gërvishtën, na hjimisën, e na shtie ndë faregjë pa lipsi e qetën e fjë e së zgjonet maj mbi në	35	
të na thët ndo njetër dhë më i bukur, më i mīr, më i hjeshëm e me më hīr është mbatān o më i keq, o se gjë nëng është prë dreq?	40	
Trima, vasha e corrobil vān e vën, çë ndë fëmil hejme rēnda lēn e lān e të thirrētur semre jān të përgjegjen e të thōn	45	[keq me lot e me vajtime [me bjeghër e me hjidhime
po sa lusën zēmra jōn se të xër nga jetëra gjëll, çë na thān se është ndë qēll. Vān të vjetër e vān të rī e si është ng' e tha njerī.	50	[E ata ndë qetëz r[rīn] [pak të ndier ka mālī j[īn] [e ndë gjum të sto[neōn] [gjë së dīn ka gjella j[ōn].
T' ūrt u vrëjtin e u grisētīn, jushtërōr edhe u gramisētīn, rregjēra të mēdh, të fōrt, burra e grā çë [pa]tin shōrt të shkëllqeme e të bēgate,	55	
gjellēn të shëndoshēm e gjate, po vēdiqtīn e ku vān, kū m' u shehtin e ku jān? Kush më shūm e kush më pak, trim, kopile, burr o pjak,	60	
të rrēfien e dreq të thot se tue vatur prë ndë mot ndonj djāl o shpirt e pā, o të vogël o të mbēdhā, çë ju duk, i foli e bëri	65	[Me fjal o me jatrī [o me t' errēta strigharī [o vetējui o të ndonj'etērī* [më të dijmi e të vjetērī [magh i fōrt e lidhētār, [ngandatār e rremētār. * v. e. [o pēsuoome pa u pandehjur //
mīr o lig. Ata ti vēri ndë shtrēnguome, e mīr kērkōn sejēn, e thēnurēn thellōn. Thuaj: Ndēr aq mijār vjet ajō udh si nëng u gjet?	70	[Një e diqind e mil milljune [qēn pa sī e kotikune?
Si ng' u pā e nëng u xū ku mbarōn e kaha zū? Nd' është e ngusht e nd' është e gjēr? Kush [kā] këmb të vinj, të vēr prë ndër të, me cilin pas	75	[Si një hēr qēn të thērritur [ka ndonjë e u pān të pritur [pra nga shūm e shūm, të shurdhur [u qēndruon e dreq të ngurdhur!
kā të shkonj, të vēr, të ngas, pa të bjēr o të qëndronj e ndë fin të mos t' arvonj? Si ndër miq e ndë gjērī nēng u pruar kurraj njerī se të flitij, të levroj	80	

[prin]d o bij e të shëroj [ata të mjër çë] qëndronjin [edhe zëmërën] e cënonjin [tue penxuor se] mëngu moti [t' i levronj] pra është i zoti!?	85	
Si një [hër një] shëng, një kârt ng' i [dërg]uon t' ëmbëj, të thârt, si do t'ish; mbero të thoj se të shoqes ja dërgoj	90	
[..... vje]tër o të rë [.....] o kolloghrë [.....] ajō mënōn [..... l]usën e je kërkon [tu]ke qajtur nat e dit çë nga një te jetri vit!?	95	
E njeri murges ng' i vjën më se hejmi e saja pën! Me sa lot, me sa hjidhū, me sa hejëm e uratī	100	[ç' e përlosën e je përripën [e fuqin e gjellën i shtipën!
birin dashur ng' e thërret ajo jëm qëndruor je vet? [E ai] jât çë një llojë bijshi kish e ani mbi dhë s' kâ më jetër se vet'hën pa fuqī, e njeh se i vjën ngrah e ndëndëte nj' errësir, çë je shtin edhe pa hīr se të qanj e më ngë kâ lot, se kroi i lotve u thā?	105	
Sa harē e sa pëllqeme sīt këtij, ndo se hareme bil o bīr i fanarosej t' e lëvroj një kred e strosej pra të vej e vej vërteta tek e thirrij ndrishe jeta!?	110	
Vān mijare e mij vjet e kjo dër kurraj u gjet. Se të vën e gjënjin gjith si kaluer ndë [.....] vith: e pa ecur e mbë këmb tuke vatur, e pa dhëmb pjeq, e djejëm e kërthij pa u lër e corrobij ndrishe shortashi; e vuvosen gjith e gjith te gropa losen. E të pjejtur, si ngë gjegjen? E të thirrëtur, si ngë përgjegjen?	115	
Jo, ngë folëtin e ngë fjasën e, të ngār, gurit i gjasën i pa skis; ashtu ata rrin ndë vend ku Zoti tha	120	
	125	[aq milljune corrobij, [aq pa lër e lër kërthij, [aq të dekur pjeq e pjake [prë ndë sheshe, male e llake, [ndë përronje e prë ndë tropa, [o mbi bot o prë ndë gropa.
	130	

se kân rrîn. Ai çë bëri
 tas gjithîn e mîr e tëri
 me trilarde urtëri, 135
 vetëm ai, ai vet e dî.
 Moj ndo na keq e kërkonjëmi,
 vjen m' u thën se e ndijgonjëmi.
 Mos nëng ish, ng' e duojin fare,
 nëng e duojin lipisjare, 140
 nëng e pritjin gazullore,
 nëng i trëmbçin se dirore
 [na] thërret të na hejmōnj
 o me mîr të na vajtonj.
 Vjet përshkūon qind e mijare 145
 e ajō dër ng' u hap fare.
 Anxi, me nj' mistër të thëll
 pa ndijguome te kjo gjëll,
 është e haptë e je mbu[llir]
 për të ligj e për të mîr, 150
 e strahapte ndë të hit[ur],
 ndë të dal fort' e [mbullitur].
 Se të vën, tas gjith e gjënjin
 e më hinjin, më anxënjin.
 E një mik e një gjëri 155
 me sa mäll e sa hajdhî
 shihij mikun e gjërîn
 di o trî hër, më pâr të vîn
 hera e tij, e me harë
 nisej prana nga kî dhë. 160
 Ata eshtra të trazuor
 si ng' u ndajtin tue rëkuor,
 kûr ka një ndë nj'etër v[end]
 i kân qelltur të skutjen[d].
 S' kân këta më zëen e tire 165
 të përgjigjur, e zinxire,
 leqe e gjajme i shtrënguon,
 si ndë gjëll ndë pak çë rruon!
 Gjith u zgjidhtin e u çajtin?
 Mos ndonjë të tër e mbajtin? 170
 .....
 aq e lusëmi e dishëronjëmi,
 vjën me u thën se është vërteta
 tej mbatân, po ndrishe jeta.
 175
 .....
 prë një hër çë zë e ngë shkōn
 e është e thënur Stoneōn.

[A G Ë Z I M]

Mbjidhemi, trima, mbjidhemi bashk,
 po si vëllamëz të zën ndë Pashk.
 Këndonjëmi ëmbël, këndonjëmi mīr,
 japëmi njerzëvet, neve pjaxhīr.
 Këndonjëmi udhavet pa ngār njerī, 5
 pa bënur dēme, lig o keqī.
 Mbero si trima të rī çë jemi
 një māl̄l te zēmra kanjë m' e kemi;
 po të mbullitur e mbami e qet,
 e zēmra gjegjën, ç' asaj i gjet. 10
 Po na ngë stesëmi, ndo se njeriu
 i tundet gjaku, i dhezet gjiu
 e, ndo buftonet ndë dritusore,
 merr vesh e gjegjën një t' ëmbëlore
 zanje ç' e tundën e të shërtonj 15
 zjarrisht e shpitën e të kërkonj
 të shoh të dashurin nd' atë llojë
 ndo se këndōn bashkaz me nē.
 Na shkomi e vemi tuke kënduor
 e lusëmi njerzit të jën gëzuor 20
 me gjith të mirat çë mund na jap
 e dheu e qielli, si duomi, vrap.
 Shëndet ju lusëmi, shëndet ju thomi,
 bukën e verën ju agëzomi
 të mos ju lër, mos të mangonj, 25
 sa ngjatet gjella, sa dheu të rronj.
 I lusëmi vashavet një dhëndër i but
 e të martuomevet bil me kustrut
 çë të m' i rriten si qeperisi
 t' ūrt, e hjemadhëra si faji e lisi, 30
 të mīr, të fōrt, shërbenjētār,
 sa të ndërronjin guret mbë ār.
 I lusëmi pjeqëvet një qind vjet
 harēm t' i shkonjin e me shëndet,
 e pra të bënjin një t' ëmbël deqe 35
 pa një dhëmbin e pa mos një keqe.
 E nikoqirevet nd' ato fēmila
 po të duarisnin kukule e lila
 rrëgjēnda e t' arēta. Djelmat edhe
 të bredhën pak, të xën për tre; 40
 nderuom të rriten, të bënjin hjē,
 të jën të prindvet gaz e harē.
 Ni çë katundin gjith e kënduom,
 trimat e vashëzat i agëzuom,
 nusët e dhëndërrat edhe tēfalëtim, 45
 ghanjūnt e djelēmat laudhuom e mbalëtim,

u adunarëtin se nata u thëll
 e duan të fjënë njerzit ndë gjëll.
 Andaj na priremi ndë jonat shpī
 e lëmi gjithve paq e pushī. 50

20.

STRAMBOTEZ
 prë të rrimosur ndë katund o gjetëk

Na, si burra e grā çë jemi,
 tue kënduor ku të vemi?
 Vemi prë ndë gjitonī
 e ndë miq e ndë gjërī,
 e me gjuhën çë thërret 5
 falëmi njerzit si na nget.

Ndo se zgjonjëmi ndonj mäll,
 qoft' amuri ai sinjäll.
 Na ka udha thomi gjë
 kuji ë zgjuot e kuji fjë. 10

Ndo nguallarëmi e kemi hjë,
 mirrni vesh e vëni rë.
 Ndo pëstaj së vemi mīr,
 mblini veshët e rrini mīr.

Mbët me jū ji ëmbli gjūm 15
 e shëndeta e paqja e lūm.

Hejmi mos ju ngāt kurraj,
 jo të qajturit, jo ghuj.
 Pafçi mīr e gjate gjëll,
 prë sa dejti është i thëll. 20

Pafçi aq bëgatërī,
 prë sa shūr te zalli rrī.

Ndo na hapni, hinjëmi mbrënda
 e këcenjëmi bashk me ënda. v. e.: e këcenjëmi ndë të rënda.

Bredhëmi si na nget me hjë 25
 e lodronjëmi me harë.

Sonde ç'ë ki Kalivār,
 mīr mbrëma, ju bulār;
 ju bulār e bularesha,
 e ju gjind çë thoni mesha. 30

Burra e grā, sa ndë ktë vend
 jini, qofçi gjith kutjend.
 Pafçi vjet, sa fjeta kā
 qeperisi më i mbëdhā;
 sa pik' uji jān te kroi 35

e sa penda kā paghoi;
e, sa sī tek ai bisht,
hira bëftit Zoti Krisht,
po si juve, bilëvet,
mbesavet e nipravet. 40
Rrofçi sa më rroi Noeu,
e, si ai Zotit pëllqeu,
i pëllqefçi ju edhe
njera çë të veni atje,
ku me pame ai hajdôn 45
kë do mīr, për mōn e mōn.

21.

Zonjës tēn
ELLENËS GJIK
Pringjipeshe t' Arbënīs
prë t' agëzuome të vitit së rī 1870
Frangjiskandōn Sandori
dërëgōn këtë
K Ë N Ë K Ë Z

Qēn di Lena, ti je e treta.
Shkoi e para si një zjarr:
tas u gris, mallkuome vate.
Rā je dita edhe ndë varr,
moj mbi dhē na la ndonate 5
keq të lārēte, se nga trolli
Kriqja e shehur bën e dolli.

Ni mbi tij ruhet e shkreta
Arbēnī. Çë të vëlēn
se me ëmërin çë ti bëre 10
qiellin mbjove e mbaru dhēn?
Ndë kurōr ni fjetēn vëre,
ç' i mëngōn të jēt e tēr,
si ato jān te qiella bër.

Tij si nd' ill të haraksīs 15
ruon e truhet, dhezt' e fōrt,
kudo gjëndet Arbēnia,
e kanosur ka një mōrt
gjatullōre, po si ania
je luftuome ka gjith ān 20
ndër suvala prej t' e hān.
Tundu, e miken t' errētīs

bëj t' e shohmi ndonj hër,
mos nga Bosfori je nxjerr,
mbal Arbrin të mos na rrjër 25
si Harpī, cila të shqerr
lë sa nget e sa rrëmbën,
e njeriu së ja ndëlën.

Luonjin shpatat me fuqī,
me të doq e t' egër shpirt, 30
tënët atje, moj kjo bëme
pak i prothën, se të mirt
nëng e njohën, e, si ndë lëme
mbjedhën grurt, atena prana
dreq e shprishnjin ndë gjith ana. 35

Të ndijgonjin po ku rri
mbë vërtet shëndeta e tire
e çë lipset po të ngrëhen
ndë një gjëll më të fanmire,
maj mbë ta së kân të zëhen, 40
se vëllau çë vëllaun vret
mīr së sheh te mos një jët.

Kūr ndë Toskëra e ndë Ghueghëra
më së t' jën ushtri e mënita?
Kūr të njoh kanjë arbënesh 45
gjuhën e tij, si njihet drita
nd' errësir, e kūr merr vesh
një nga jetëri se jo shpata
vet mbi dhë gadhnjën ndonata.

Mos të jën rrobij e bjeghëra 50
kân të xën sa mundën fjala,
cila shpirtin ëmbëlsōn
e je ngrën, e ndë të fala
tas të gjithvet e rrëzōn.
Karta, llivëre e pindiksi 55
mūn të bënjin kët cjudhī.

Jān të shkruomet, po lëngonjin.
Kush me stamb trīshūm i bën,
po të nisen e të vën
përtej dētīt, tuke thën 60
se, si atje, kētu pëllqën
të mbarohet zotëria
mushkomënde e madheshtia?

Zonj fōrmadhe, të dhuronjin
mos ngë do prë më tutje 65
ata vlezër, çë gjëllinjin
përtej dētīt, mos i le

nd' errësir e bëj të hinjin
ëmbëlisht të xën ndë karta
po si Atena u mād̄h e Sparta.

70

I puthinj Dorën triulëtisht

*Demetrio Camarda pubblicò questo canto augurale nel suo volume *A Dora d'Istria. Gli Albanesi*, Tip. Fabbreschi, Livorno 1870.

I testi poetici qui raccolti sono stati rinvenuti in fogli sparsi tra i manoscritti santoriani della Biblioteca Civica di Cosenza.
v. e. = variante espunta dall'autore.

6 luglio 2013